

Náučný chodník Vtáčím rajom

Kraj:	Košický
Okresy:	Sobrance a Michalovce
Geomorfologická jednotka:	Východoslovenská rovina
Geologická jednotka:	neogénna panva
Chránené územie:	národná prírodná rezervácia Senianske rybníky
Prístup:	bus Iňačovce alebo Senné
Východisko:	Iňačovce alebo Senné
Trasa:	Iňačovce - Senianske rybníky / Senné / Blatné Remety / Blatná Polianka
Dĺžka, prevýšenie:	celková dĺžka trás - 15 km, prevýšenie 2 m
Čas prechodu:	4 h
Počet zastávok:	10
Náročnosť:	nenáročná trasa

Zameranie chodníka: prírodovedné, ochranárske, historické

Typ chodníka: samoobslužný, líniový, obojsmerný, peší, celoročný

Nadväznosť na turistickú značku: nie je

Rok otvorenia: 2008

Aktuálny stav: Informačné panely sú v dobrom stave.

Textový sprievodca: skladačka Chránené vtáčie územie Senianske rybníky (zost. J. Uhrín); brožúrka Ochrana mokradí v chránených vtáčích územiach východného Slovenska (vyd. Slovenská ornitologická spoločnosť/BirdLife Slovensko, 2008); (obe si možno vyžiadať v Avescentre v Sennom alebo v kancelárii SOS/BirdLife Slovensko v Michalovciach)

Kontakt: Obecný úrad Iňačovce, Iňačovce 141, 072 11 Iňačovce; Avescentrum v Sennom, Senné 3, 072 13 Senné, tel. 0950 565 817

Poznámky: (1) Náučný chodník nie je nutné absolvovať vcelku, ale možno kombinovať viaceré na seba nadväzujúce zhruba 2 km dlhé úseky (pozri mapu nižšie). (2) Na trase chodníka sú pozorovacie veže.

Využitelnosť pre školy

Náučný chodník je vhodný na terénne vyučovanie. Odporúčame spojiť s pozorovaním vtákov.

Čo sa oplatí vidieť na trase náučného chodníka a v okolí

Iňačovce. Obec v severovýchodnej časti Východoslovenskej roviny na juhozápad od Sobraniec západne od zamočiarenej oblasti pri sútoku Čiernej vody a Okny. Prvá písomná zmienka je z roku 1417. Obyvatelia boli roľníci a tkáči. Na prelome 16. a 17. storočia patrila medzi veľké dediny, ale v 17. a začiatkom 18. storočia sa značne vyľudnila. Koncom 18. storočia sa spomína nálezisko soli. V 19. storočí vlastnili tunajšie majetky rodiny Thuránszkovcov, Törökovcov a i. Obec do roku 1918 patrila do Užskej župy. V polovici 18. storočia bol v obci farský gréckokatolícky drevený chrám so šindľovou strechou a jedným zvonom, v 19. storočí postavili murovaný. Vo farnosti, ktorá pretrvala do dnešných dní, pôsobilo veľa významných duchovných, napr. Michal Čintala (1914 - 1999). V roku 1912 si kalvíni postavili dcérocirkevný kostol.

Senné. Obec v severovýchodnej časti Východoslovenskej roviny na juhozápad od Sobraniec a južne od Iňačoviec a zamočiarenej oblasti pri sútoku Čiernej vody a Okny. Prvá písomná zmienka je z roku 1263. Obyvatelia sa venovali roľníctvu a chovu dobytky. V stredoveku tu žili Slováci aj Rusíni, ktorí sa jazykovo postupne poslovenčovali. Obyvateľstvo sa naučilo zo zamokreného územia v okolí aj profitovať: v úrodných rokoch dávali senianske polia i lúky dobrú úrodu a prebytky kvalitného sena predávali vo vzdialenejšom, na seno chudobnejšom okolí. Živili sa aj rybárčením a lovom zveri. Významné postavenie dosiahol seniansky barón Mikuláš Vécsey starší ako satmársky župan, jeho syn Mikuláš Vécsey mladší bol členom kráľovskej komory, v rokoch 1826 - 46 županom Satmárskej stolice, c. k. komorníkom, predovšetkým však významným vodohospodárom, ktorý sa venoval budovaniu vodných diel. Kostol navštívenia Panny Márie bol postavený v roku 1718 s využitím múrov pôvodného gotického kostola, spomínaného v 14. storočí. Neskororenesančný kaštieľ z prvej polovice 17. storočia bol pred rokom 1945 asi storočie využívaný ako lovecký, v súčasnosti čaká na svoje využitie.

„Vtáčí raj“. Zamočiarenú tektonickú depresiu pri sútoku Čiernej vody a Okny - **Seniansku mokrad'** - juhozápadne od Sobraniec na Východoslovenskej rovine sa miestnemu obyvateľstvu nikdy nepodarilo celkom vysušiť. Preto medzi obcami Senné, Iňačovce, Blatné Remety a Blatná Polianka vybudovali v 70. až 80. rokoch 20. storočia sieť rybníkov. Z nich je 26 chovných a jeden je mimoprodukčný. Tento, ležiaci najsevernejšie zo všetkých, tvorí so svojim východným a severným okolím národnú prírodnú rezerváciu **Senianske rybníky** (heslo nižšie). Po vybudovaní sústavy sa rybníkarstvo stalo dominantným prvkom v tejto oblasti. Hlavnými chovnými druhmi rýb sú: kapor, amur, tolstolobik,

sumec a štika. Vybrané rybníky slúžia aj športovému a rekreačnému rybolovu. Okrem rybníkov sa v území nachádzajú rôzne typy mokradí (močiare, kanály, podmáčané lúky, staré ramená potokov) a pomerne veľké plochy zachovalých lúk a pasienkov. Toto výnimočné prostredie sa stalo hniezdiskom či oddychovým miestom pri migrácii takmer tristo druhov vodných vtákov – vtáčím rajom. Hniezdia tu napríklad vzácne volavky purpurové, jarné večery svojim „bučaním“ oživuje buciak veľký i chriašť malý. Na ostrovoch hniezdia chavkoše nočné i kormorány veľké. Už koncom apríla môžeme pozorovať rodinky husí divých vodiacich svoje mláďatá. Najbežnejším dravcom je kaňa močiarna, ale vyskytuje sa tu aj orliak morský. Spomedzi spevavcov je veľmi zriedkavým hniezdičom slávik modrák. Počas jarnej migrácie sa na okolitých lúkach a poliach zastavujú desaťtisíce žeriavov popolavých. Vyskytuje sa tu aj lyžičiar biely, druh podobný volavke. V závislosti od počasia a dostupnosti potravy, ktorú zbiera v plytkej vode, tu v porastoch pálky hniezdi 5 – 35 párov. Ide o jedinú pravidelne osídlenú hniezdnu kolóniu na Slovensku. Hniezdia tu aj desiatky volaviek popolavých, belúš veľkých i malých. Pozorovať tu možno všetky druhy u nás sa vyskytujúce kačíc, vrátane takých vzácných druhov ako kačica lyžičiarka, ostrochvostá, hvízdavá alebo chrapačka. Najvzácnejšie hniezdiacou kačicou na Slovensku je chochlačka bielooká. Medzi veľmi vzácne patrí potápka čiernokrká, ktorá je viazaná na hniezdne kolónie čajok smeživých. Hniezdia tu aj čajkám podobné čoríky bahenné, ktoré stavajú svoje hniezda na plávajúcej vodnej vegetácii. V území sa organizujú ornitologické pozorovania a tábory.

Národná prírodná rezervácia Senianske rybníky. Chránené územie vyhlásené v Senianskej mokradi na Východoslovenskej rovine juhozápadne od Sobraniec v roku 1955 na ochranu vzácných vodných biocenóz a vodného vtáctva a ako významná oddychová lokalita na migračnej trase vodného a pobrežného vtáctva. Rezervácia je zároveň územím európskeho významu a leží v rámci rozsiahlejšieho chráneného vtáčieho územia Senianske rybníky (obe sú súčasťou sústavy Natura 2000) a je tiež mokradou medzinárodného významu (ramsarská lokalita) Senné-rybníky.

Východoslovenská rovina. Rozsiahla tektonická zníženie na juhovýchode Slovenska, presahujúca k nám od juhu z Maďarska a Ukrajiny ako severovýchodný výbežok Veľkej Dunajskej kotliny, s členitým pôdorysom zhruba medzi Stredou nad Bodrogom, Trebišovom, Vranovom nad Topľou, Ložinom, Michalovcami, Sobrancami, Vyšným Nemeckým a Veľkými Trakanmi. Tento geomorfologický celok spolu so susedným – Východoslovenskou pahorkatinou –, ktorý ju lemuje od západu a severu, tvorí geomorfologickú oblasť Východoslovenská nížina. Ďalej susedí na juhozápade so Zemplínskymi vrchmi a na juhu a východe siaha po štátne hranice s Maďarskom a Ukrajinou. Tektonické poklesávanie územia podmienilo vejárovité usporiadanie riečnej sústavy Bodrogu a široké navzájom splývajúce riečne nivy jeho zdrojnic – Ondavy a Latorice – a ich prítokov (Topľa, Laborec, Uh). Nad rovinu na plošne rozsiahlych holocénnych riečnych hlinitých nánosoch týchto nív sa miestami dvíha mierne zvlnený až zvlnený reliéf pleistocénnych akumulácií spraší, naviatych pieskov a najmä nápadných neogénnych vulkanických andezitových a ryodacitových ostrovčekovitých vyvýšení, napr. Avaš, Veľký vrch, Tarbucka (278 m n. m.) – Čierny vrch, Veľký kopec – Malý kopec – Čierna hora, ktoré vznikli na miestach tektonických porúch (zlomov). Hydrologicky patrí územie do povodia Tisy, tvoriacej na úseku 5 km slovensko-maďarskú štátnu hranicu, ktorej mohutný, nad rovinu sa dvíhajúci agradačný val neumožňuje zaústenie Latorice do nej a núti ju tečť paralelne s ňou, pričom medzi nimi vzniklo silno zamočiarene územie. Východne od Klina nad Bodrogom, kde sa Bodrog (tvoriaci asi na 1 km štátnu hranicu) odkláňa do Maďarska, je najnižšie položené miesto Slovenska – 94,3 m n. m. V riečnych nivách meandrujúcich riek boli pôvodné prirodzené hydrologické pomery silno zmenené človekom. Nachádzajú sa tu mŕtve ramená, mokrade a slatiny, sústavy odvodňovacích kanálov. V štrkopieskových riečnych náplavoch, ktoré môžu dosahovať mocnosť až niekoľko desiatok metrov, sú najvýznamnejšie zásoby podzemných vôd, vyskytujú sa tu aj minerálne vody (Sobrance, Trebišov). Územie je prevažne odlesnené, po hydromelioračných úpravách tu prevláda orná pôda, intenzívne poľnohospodársky využívaná, sú tu lúky slúžiace aj ako suché poldre a pasienky. Výnimočne sa pozdĺž vodných tokov vyskytujú lužné lesy, ktorých časť s cennými prírodnými pomermi je jadrom Chránenej krajiny oblasti Latorica. V čiastkovom poklesovom a preto silno zamočiarenom území – v Senianskej

mokradi - na severovýchode roviny zaberá veľkú plochu sústava chovných rybníkov z 80. rokov 20. storočia, ktorá zároveň predstavuje mimoriadne významnú ornitologickú lokalitu. Teplé suché podnebie, rovinatý charakter územia a najmä južné svahy vulkanických exotov predstavujú ideálne podmienky pre pestovanie viniča - vyvinula sa tu Východoslovenská vinohradnícka oblasť a na hranici so Zemplínskymi vrchmi Tokajská vinohradnícka oblasť.

Názvy informačných panelov

1. História obce Iňačovce
2. Veľká mapa územia
3. Zrekonštruovaná vahadlová studňa
4. História pastierstva v kraji
5. Vyhliadková veža
6. Druhy vtáctva v lokalite
7. História rybárstva v kraji
8. Prínos veľkých lúk pre prírodu a ľudí
9. Historický kaštieľ Senné
10. Obec Senné

